

Seppo Karjalainen, Ilpo Mannerkoski & Jari Ilmonen

Metsähallituksen vastuulajien tila ja suojelutaso vuonna 2006

Korukeräpallokas

Agathidium pulchellum Wankowicz

- Luonnonsuojeluasetus: erityisesti suojeltava, rauhoitettu
 - Luontodirektiivi: liitteen II laji
 - Uhanalaisuusluokka vuonna 2000: EN, erittäin uhanalainen; Suomen vastuulaji
 - **Suojelutason kokonaisarvio vuonna 2006: epäsuotuisa riittämätön**
-

Levinneisyysalue ja esiintyminen

Korukeräpallokkaan levinneisyysalueen pinta-ala on 1 200 km². Pinta-ala on määritetty nykyisten 10x10 km:n esiintymisruutujen yhteenlaskettuna pinta-alana. Osalla esiintymisruuduista on useita lähekkäisiä havaintopaikkoja. Kainuun havaintojen perusteella arvioiden levinneisyys on laajempi ja ainakin Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa yhtenäisempi, mutta ilman maastossa todennettuja lisätietoja levinneisyysaluetta ei ole perusteltua laajentaa tunnettujen ruutujen ulkopuolelle (kuva 1).

Lajin levinneisyyden kehityssuunta on arvioitu vakaaksi tarkastelujaksolla 1975–2006. Korukeräpallokkaan esiintyminen Suomessa perustuu suhteellisen tuoreisiin havaintoihin. Ensimmäinen havainto Suomesta tehtiin vasta 1975, yli puolet havainnoista (asutuista esiintymistä) on 2000-luvulta. Yhtä lukuun ottamatta kaikista tunnetuista paikoista on havainto vuoden 1990 jälkeen. Ensimmäiset havainnot lajista tehtiin Ilomantsin Pönttövaaran alueelta, josta ei ole varmistettua havaintoa 1970-luvun jälkeen.

Korukeräpallokkaan levinneisyysalue tunnetaan vielä huonosti. Lajia on etsitty tehostetusti vain Kainuussa vuosina 2002–2004 sen elintavat erityisesti huomioon ottavalla menetelmällä. Tässä yhteydessä myös lajin elintapojen tuntemus on kasvanut merkittävästi. Muualta lajia on havaittu tavanomaisten kovakuoriaislajistokartoitusten yhteydessä.

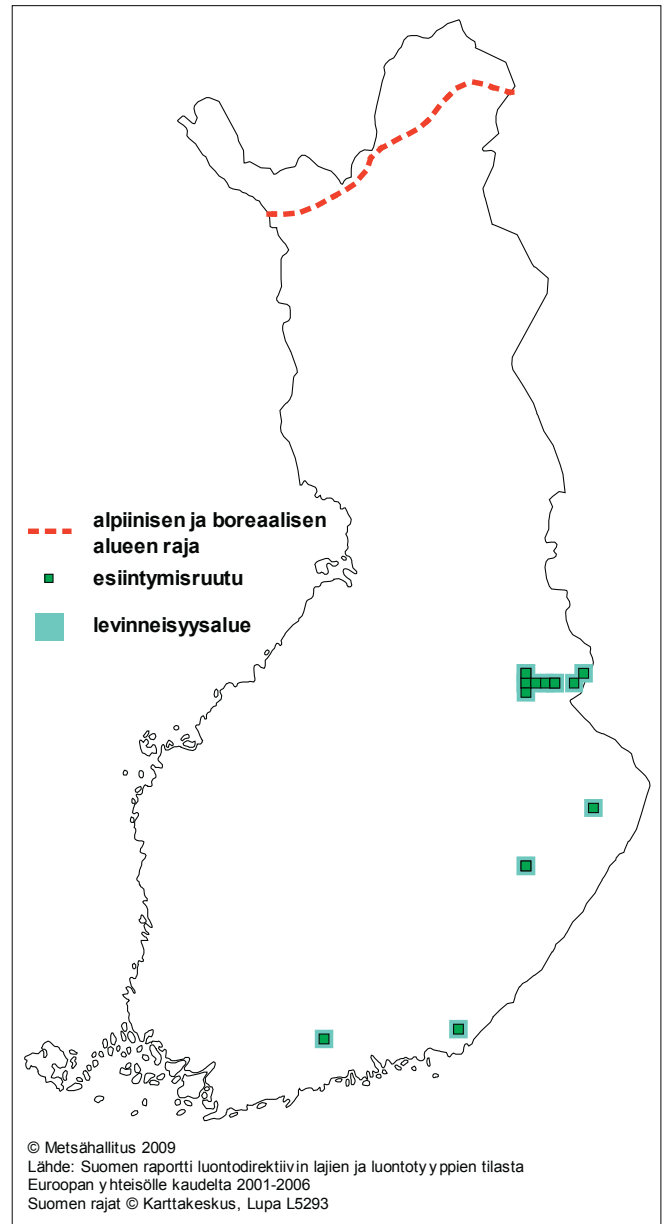
Lajin levinneisyysalueen tila on arvioitu suotuisaksi.

Populaatiokoko

Populaatiokoko (taulukko 1) on arvioitu 10x10 km:n esiintymisruutujen määränä, sillä lajin esiintymien määrän arviointi ei onnistu suoraan tallennettujen havaintojen perusteella. Minimiarviossa ovat mukana olemassa oleviksi arvioidut esiintymisruudut, maksimiarviossa ovat mukana kaikki havaintoruudut olettaen, ettei laji ole hävinnyt yhdestäkään esiintymästä. Osassa ruuduista on useita esiintymispaikkoja, mutta havaintopaikkojen tulkitseminen erillisiksi esiintymiksi on epävarmaa. Todellisuudessa esiintymiä lienee selvästi enemmän kuin esiintymisruutuja, koska lajia ei ole etsitty kattavasti Kuhmon ulkopuolelta. Tarkempaa populaatiokoon suuretta on vaikea käyttää, koska runsaustietoa on olemassa vain Kainuusta ja sielläkin vain muutamilta koelaloilta.

Taulukko 1. Korukeräpallokkaan populaatiokoko.

	Suomessa yhteensä	Borealisella alueella	Alpiinisella alueella
10 x10 km -ruutuja	12–14	12–14	–

Kuva 1. Korukeräpallokkaan levinneisyys.

Populaatiokoon arviointiin liittyvän tiedon laatu on kohtalainen. Lajin havaittavuutta heikentävät sen pieni koko ja esiintyminen vain alkukesällä. Laji elää meillä ilmeisesti vain yhdellä limasienilajilla, joka kuitenkin kasvaa useammalla puulajilla ja on yleinen myös talousmetsissä. Kainuun tietojen laatu on parempi, koska siellä lajia on etsitty lajin elintapatietojen pohjalta, kuitenkin vain melko suppealla alueella. Muualta kertyneen tiedon laatu on huono. Havaintojen luonne ei anna mahdollisuuksia arvioida lajin populaation kehityssuuntaa.

Korukeräpallokkaan populaation tilaa ei ole pystytty arvioimaan, sillä lajin biologia on vasta äskettäin opittu tuntemaan niin hyvin, että sen esiintymistä voidaan selvittää systemaattisesti.

Lajin elinympäristöt

Korukeräpallokkaan elinympäristöä ovat tuoreet, usein kosteapohjaiset, vanhat kuusivaltaiset kangasmetsät. Laji vaatii tiheä- ja laajakasvustoisia limasienikasvustoja, jotka puolestaan vaativat runsaasti lahoppuustoa. Karkea arvio lajille sopivan elinympäristön pinta-alasta tunnettujen esiintymisruutujen (12–14) perusteella on 100 ha/ruutu, jolloin kokonaispinta-ala on 12–14 km².

Korukeräpallokkaan elinympäristön kehityssuunta on arvioitu pienentyneeksi tarkastelujaksolla 1990–2006. Tiedossa olevat esiintymät sijaitsevat pääosin suojelualueilla, jotka kehittyvät kohti luonnontilaa, muualla sopivan habitaatin määrä vähenee jatkuvasti. Lajin elinympäristön tila tunnetaan kohtalaisesti.

Lajin elinympäristön tilan on arvioitu olevan epäsuotuisa riittämätön. Suojelluissa kohteissa elinympäristön tila voi jopa parantua, mutta suojelualueiden ulkopuolella se huononee.

Lajiin vaikuttaneet ja vaikuttavat tekijät sekä tulevaisuuden ennuste

Korukeräpallokas on tunnettu Suomesta vasta 1970-luvulta alkaen, eikä sen tunnettujen esiintymien perusteella voida tehdä luotettavia päätelmiä lajiin vaikuttaneista tai vaikuttavista tekijöistä. Metsänhakkuu ja lahoppuun väheneminen ovat mahdollisia korukeräpallokkaan esiintymiä heikentäneitä sekä tulevaisuuden uhkatekijöitä sen populaatioille.

Levinneisyyden kehityssuunta on kuitenkin nykytiedon puitteissa arvioitu vakaaksi. Yhtäkään todettua esiintymää ei varmuudella voida todeta autioituneeksi, eikä suojelualueilla (6 esiintymää) ja luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvilla esiintymispaikoilla (4 esiintymää) ole tunnettuja uhkia. Suojelemattomia esiintymiä on neljä Metsähallituksen metsätalousmaalla. Suojelluissa esiintymissä metsänhakkuiden loppuminen parantaa tilannetta, muualla metsätalous heikentää lajin elinympäristöjä. Myös elinympäristön laatu heikkenee. Alueiden luon-

nontila ei ole riittävä kaikilla esiintymisalueilla, joskin suojelukohteilla se paranee. Elinympäristön kehityssuunta on suojelualueilla hyvä, muualla huono.

Korukeräpallokkaan tulevaisuuden ennusteen arvioidaan olevan epäsuotuisa riittämätön.

Suojelutilanne ja hoitotoimet

Yli kaksi kolmasosaa korukeräpallokkaan nykyisistä (taulukko 2; havaintopaikan tila olemassa oleva ja viimeisin havainto tehty vuonna 1990 tai sen jälkeen) esiintymistä sijaitsee suojelualueilla ja suojeluohjelmiin kuuluvilla kohteilla, muut esiintymät ovat suojelualueiden lähellä.

Lajin havaintopaikoilla ei ole tehty hoitotoimia.

Suojelu-, hoito- ja tiedonkeruutarve

Korukeräpallokkaan suojelutarve on arvioitava uudelleen, kun lajin yleisyydestä ja suojelutilanteesta on käytettävissä tarkempaa tietoa. Lajin hoitotarvetta ei pystytä arvioimaan nykytiedon perusteella.

Lajin yleisyyttä ja levinneisyyttä on tarpeen selvittää tarkemmin uuden ekologisen tiedon pohjalta. Lajin seurannassa tulisi selvittää, kuinka monta vuotta sama puu voi elättää eri korukeräpallokassukupolvia, sekä etsiä lajia vuosittain joistakin samoista kohteista toistettavalla menetelmällä. Lajimääritys aikuisista on mahdollista maastossakin, joten näytteiden keruu tunnetuilta esiintymispaikoilta ei ole välttämätöntä.

Taulukko 2. Korukeräpallokkaan nykyisten havaintopaikkojen jakautuminen suojelualueille, suojeluohjelma-alueille ja niiden ulkopuolelle sekä Metsähallituksen alueille. Lähde: ympäristöhallinnon Eliölajit-tietojärjestelmä 2.1.2007 ja K. Murdochilta 4.2.2007 saadut täydentävät tiedot. Myös yhden havaintopaikan Natura-tieto on poistettu virheellisenä.

Omistaja	Natura yhteensä	Luonnon-suojelualue	Luonnon-suojeluohjelma	Naturan tuoma lisäys	Suojelu yhteensä	Ei suojeltu	Yhteensä
Mh	8	6	2	–	8	4	12
muu	1	–	1	–	1	–	1
Yhteensä	9	6	3	–	9	4	13

Kirjallisuutta

Ahlroth, P., Mannerkoski, I., Hyvärinen, E. & Karjalainen, S. 2007: Lajien suojelutason raportointi EU:lle 2007 & Metsähallituksen vastuulajien tila 2006 -arviointi. Korukeräpallokas. – Julkaisematon raportti (asianumero 4915/41/2007), Metsähallitus, Vantaa, 21.12.2007. 12 s.

Lundberg, S. 1978: *Agathidium pulchrum* och *Tachinus basalis* nya för Europa, samt andra sällsynta skalbaggsarter från Pallosenvaara-området (östra Finland) (Coleoptera). – *Notulae Entomologicae* 58: 71–72.

Lundberg, S. 1978: Sällsynta skalbaggar från gammal granskog i Blåkölen-reservatet i Norrbotten. – *Entomologisk Tidskrift* 110: 139–144.

Mannerkoski, I. 2001: Kovakuoriaiset. – Teoksessa: Ilmonen, J., Rytteri, T. & Alanen, A. (toim.), Luontodirektiivin kasvit ja selkärangattomat eläimet. Suomen Natura 2000 -ehdotuksen luonnontieteellinen arviointi. Suomen ympäristö 510: 122–149.

Murdoch, K. 2005: Lahopuulla kasvavat limasienet (*Myxomycota*) ja niillä elävä korukeräpallokas (*Agathidium pulchellum*, Coleoptera) Kainuun luonnonmetsissä. – Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, bio- ja ympäristötieteiden laitos, systemaattis-ekologinen kasvitiede, Helsinki. 44 s.

Rutanen, I. 1985: Kovakuoriaishavainnot Mäntsälästä. – *Notulae Entomologicae* 65: 163.

Rutanen, I. 1993: Korukeräpallokaan, *Agathidium pulchellum*, suojelusuunnitelma. – Käsikirjoitus, Vesi- ja ympäristöhallitus, Luonnonsuojelututkimusyksikkö. 14 s.

Rutanen, I. 1994: Etelä-Suomen vanhojen metsien kovakuoriaiset I. – Vesi- ja ympäristöhallituksen julkaisu – sarja A 175. 80 s.

Rutanen, I. 1995: Etelä-Suomen vanhojen metsien kovakuoriaiset II. – Vesi- ja ympäristöhallituksen julkaisu – sarja A 215. 72 s.

Metsähallituksen vastuulajien tilan ja suojelutason arviointi on tehty luontodirektiivin vuosia 2001–2006 koskevan raportoinnin yhteydessä. Suojelutaso ja sen osatekijät (levinneysalue, populaatio, lajin elinympäristö, ennuste lajin tulevaisuudesta) arvioitiin luokituksella suotuisa – epäsuotuisa riittämätön – epäsuotuisa huono. Arvioinnista ovat vastanneet Seppo Karjalainen ja Ilpo Mannerkoski. Luontodirektiivin raportointiin osallistuivat myös Petri Ahlroth ja Esko Hyvärinen ja sitä ovat kommentoineet useat asiantuntijat. Jari Ilmonen on toimittanut tämän tietolomakkeen arviointimateriaalin pohjalta ja Heikki Eeronheimo on osallistunut toimitustyöhön.

Suomen raportti EU:n komissiolle luontodirektiivin toimeenpanosta kaudelta 2001–2006 on osoitteessa: www.ymparisto.fi > Luonnonsuojelu > Suojeluohjelmat ja -... > Natura 2000 -verkosto > Raportti luontodirektiivin toimeenpanosta Suomessa 2001–2006

Luontodirektiivin raportoinnin laji- ja luontotyyppikohtaiset arvioinnit ja niiden yhteenvedot eri luonnonmaantieteellisiltä alueilta kaikissa EU-maissa ovat osoitteessa: <http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17>

Suosittelava viittaus: Karjalainen, S., Mannerkoski, I. & Ilmonen, J. 2009: Metsähallituksen vastuulajien tila ja suojelutaso vuonna 2006. Korukeräpallokas – *Agathidium pulchellum* Wankowicz. – Tietolomake, lajit. Metsähallitus, 4 s. <http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/korukerapallokas_2006.pdf>

Ulkoasu ja taitto Marianne Katainen, kartta Heikki Eeronheimo

© Metsähallitus 2009